

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 9 februari 1903, kl. 2 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till 35 §
af förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och
skoloråd.*

Till behandling af lagutskottet har hänvisats en inom Första Kam-
maren af friherre *Alströmer* väckt motion, n:o 21, i hvilken anförts
följande.

»Såsom allmänt torde vara känt, pläga städernas fattigvårdsstyrelser
utackordera fattiga barn, som sakna föräldravård, på landsbygden mot i
allmänhet ganska billig afgift, och då dessa barn äro i skolåldern, anmälas
de naturligtvis af sina fosterföräldrar till intagning i respektive försam-
lingars små- eller folkskolor. Men hvarken fattigvårdsstyrelsen i det stads-
samhälle, från hvilket barnen blifvit utlämnade, eller fosterföräldrarne äro
skyldiga att lämna någon ersättning till kommunens skolkassa för den
undervisning, barnen åtnjuta, och den skolmateriel, som de få använda.
Då antalet sådana barn från andra församlingar, vanligen stadsbarn, in-
skränker sig till ett fåtal, spelar det ju icke så synnerligen stor roll, hvar-
ken med hänsyn till lärarens ökade besvär eller med afseende på utrym-
met i skolan och kostnaderna för ökad skolmateriel; men då dessa främ-
mande barn blifva många och, såsom händelsen en tid varit i en lands-

kommun ej långt från Göteborg, deras antal uppgår till 10 à 12 procent af församlingens egna skolbarn, kan förhållandet blifva betänkligt och gifva anledning till allvarliga reflexioner. Kommunalmyndigheterna äga ingen befogenhet att hindra församlingens medlemmar att hos sig till inackordering mottaga barn, huru många som helst, från andra fattigvårdssamhällen; skolrådet har icke rättighet att af sina egna församlingsbor fordra någon skolafgift för dessa barn, och fattigvårdsstyrelsen i det samhälle, som utlämnat barnen, undandrager sig naturligtvis en sådan afgift, hvartill den icke kan lagligen tvingas.

Konsekvenserna häraf *kunna* blifva sådana, att en fattig landskommun kan få vidkännas betydande utgifter för andra kommuners barn; ja, det skulle kunna gå därhän, att en församling nödgas bygga nytt skolhus för att gifva utrymme åt sådana barn från andra församlingar. Men äfven om det icke går så långt, synes det i alla fall vara orimligt, att en skollärare, som blifvit anställd för att undervisa *en* församlings barn, skall vara pliktig att utan ersättning meddela undervisning äfven åt barn från andra församlingar, i synnerhet då dessa, såsom ofta är fallet med barn från städerna, genom dåligt uppförande gifva honom mera besvär än alla de öfriga tillsammans. I en landskommun, som jag noga känner till, beslöt kyrkostämman på förslag af skolrådet, att för hvarje barn från andra kommuner skulle af fattigvårdsstyrelsen i den kommun, som utlämnat barnet, erläggas en årlig skolafgift af 15 kronor, motsvarande den kostnad, som församlingen fick vidkännas för hvarje af sina egna skolpliktiga barn, och anmodade fosterföräldrarne att fordra inackorderingsafgiftens höjande med detta belopp, d. v. s. från 60 till 75 kronor. Men fattigvårdsstyrelsen i det stadssamhälle, från hvilket nästan alla dessa barn härstammade, nekade att höja afgiften och rådde fosterföräldrarne att öfverklaga stämmans beslut, hvilket också skedde med den påföljd, att beslutet blef upphäfdt.

Såsom redan blifvit påvisadt, ligger det inom möjlighetens gräns, att ett rikt stadssamhälle skall genom att skicka alla eller en stor del af sina fattiga barn på en fattig landskommun kunna tvinga densamma att bygga skolhus för dessa stadsbarn, ifall skollokalerna icke äro beräknade att mottaga en sådan extra barnkontingent från städerna. Det är under sådana förhållanden icke för mycket begärdt, att stadssamhället åtminstone erlägger en skälig skolafgift för sina utackorderade barns undervisning m. m. Då det utan tvifvel är ur moralisk, hygienisk och sanitär synpunkt nyttigt och godt, att städernas fattiga barn, som äro i saknad af hem och föräldravård, flyttas ut på landsbygden för att fostras

och uppväxa i dess friskare luft och i allmänhet sedligare omgivning, så vill jag visserligen icke förorda några prohibitiva åtgärder till förekommande af denna emigration från städerna; men ur ekonomisk synpunkt är det nödvändigt, att städerna, då de sålunda afbördas sina skyldigheter och välta ansvaret för sina barns uppfostran och undervisning öfver på landsbygdens kommuner, också få därför vidkännas andra pekuniära uppoffringar än den lilla inackorderingsafgiften, och ur moralisk synpunkt torde det icke finnas mer än en mening om städernas skyldighet i detta afseende.

De olika uttryckssätten i Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående kyrkoböckers förande den 6 augusti 1894, där det i 2 § heter, att »alla, som inom församlingen bo och hafva sitt hemvist, skola, om de tillhöra svenska kyrkan, *kyrkoskrifvas* i församlingsboken» och i § 14 att »fosterbarn från annan församling, utackorderade eller utlämnade för vård från barnhus, fattigvårdsstyrelse, annan myndighet eller enskild person, skola, åtföljda af utflyttningsbetyg, upptagas i inflyttningsboken såsom inflyttade, jämte det de i församlingsboken *antecknas* under fosterföräldrarne», synes gifva vid handen, att fosterbarn från annan församling icke anses likställda med dem, som i församlingen bo och hafva sitt hemvist; och i senaste mantalsskrifningsförordning af samma dag är, som bekant, den bestämmelsen borttagen, att barnhusbarn skola vara mantalsskrifna, där de vistas. De skola numera vara mantalsskrifna i sina respektive hemorter.

Det är tydligt, att dessa utackorderade eller utlämnade barn således äro att betrakta såsom främlingar inom den kommun, till hvilken de blifvit utlämnade, att de alltså icke tillhöra den församling, hilkens skola de begagna, och att de icke kunna göra anspråk på fri undervisning och fritt åtnjutande af de förmåner, som skolan erbjuder. Den personliga afgift, som för skolornas behof betalas af hvarje mantalsskrifven person, erlægges visserligen af dessa utackorderade barns fosterföräldrar; men den omständigheten torde icke kunna berättiga dessa till att i sina hem upptaga ett obegränsadt antal barn från andra kommuner med anspråk på deras undervisande i församlingens skolor utan någon som helst afgift till dess skolkassa. Att bestämma storleken af en sådan afgift så, att den under alla förhållanden blifver fullt rättvis, är naturligtvis förenadt med stora svårigheter; men då det icke kan vara lämpligt att öfverlämna detta bestämmande åt de respektive församlingarnas skolråd, är det nödvändigt, att skolafgiftens belopp fixeras. I allmänhet torde en afgift af 15 kronor om året för hvarje sådant barn, som bevisar skolan, vara en någorlunda skälig ersättning, och det synes vara billigt, att skolläraren däraf erhåller

en viss bestämd del, hvilken lämpligen torde kunna sättas till en tredjedel af skolafgiften. Med afseende å platsen för införande af en bestämmelse i nu antydd riktning, har det syntts mig lämpligast, att den införes i förordningen om kyrkostämma med mera såsom tillägg till 35 § under rubriken »Om afgifter till kyrka och skola».

Jag tillåter mig därför vördsamt föreslå, att Riksdagen ville för sin del besluta ett tillägg till 35 §, första stycket, i Kungl. Maj:ts nådiga förordning om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 af följande lydelse:

För barn, tillhörande andra kommuner, hvilka åtnjuta skolundervisning i den församling, där de vistas, skall af barnets målsman till församlingens skolkassa erläggas en årlig skolafgift af femton kronor, hvaraf en tredjedel tillfaller vederbörande skollärare.»

Den af motionären omnämnda plägseden, att fattiga barn, som sakna föräldravård, från städerna utackorderas på landsbygden, torde, såsom motionären äfven framhållit, innebära sådana fördelar för barnen i såväl fysiskt som moraliskt hänseende, att all anledning finnes till den önskan, att ifrågasvarande plägsed måtte fortfara och vidare utvecklas. Säkerligen kommer ock att så blifva händelsen, då denna form för handhafvandet af vården om fattiga barn redan på jämförelsevis kort tid vunnit mycken spridning och tillika står i nära öfverensstämmelse med de grundsatser, som allt mera göra sig gällande på fattigvårdens och barnauppfostrans områden.

Å andra sidan torde det icke böra förnekas, att berörda sedvänja stundom medför olägenheter för de kommuner, inom hvilka utackorderingen sker, olägenheter, hvilka framträda så mycket skarpare, som de bestå däri, att landskommuner med mången gång ganska begränsade tillgångar få öfvertaga förpliktelse och kostnader, hvilka eljest skulle hafva ålegat stads-sambhällen med i allmänhet större resurser. En sådan olägenhet är den af motionären påvisade, att då de utackorderade barnen, så snart de uppnått skolåldern, skola åtnjuta undervisning inom den församling, där de finnas, härigenom uppstår en förökning af det barnantal, åt hvilket denna församling är skyldig att bereda undervisning. Om än den börda, som sålunda åläggas vissa församlingar, hittills torde endast på mycket få platser

hafva varit vidare kännbar, finnas dock, enligt hvad motionären omförmält, fall, då antalet skolbarn inom en församling af berörda anledning erhållit en afsevärd förökning, och med den pågående utvecklingen lär det kunna antagas, att dylika fall framdeles skola blifva mindre sällsynta. Det ligger under sådana förhållanden enligt utskottets uppfattning något för billighetskänslan tilltalande i motionärens förslag, att kostnaderna för skolundervisningen åt ifrågavarande barn, hvilka otvifvelaktigt stå församlingen i viss mån fjärmare än flertalet öfriga inom församlingen skolpliktiga barn, skulle åtminstone till någon del gäldas af barnens målsmän, vare sig dessa utgöras af fattigvårdsstyrelse eller annan myndighet inom den kommun, hvarifrån utackorderingen skett, eller af barnhus eller enskild person.

Mot en sådan bestämmelse möta dock betänkligheter i flera afseenden. Att kommuner få fullgöra förpliktelser, hvilka vid en noggrann undersökning skulle kunna anses snarare böra i sista hand drabba andra kommuner, förekommer ganska ofta äfven på andra områden än det nu förevarande, och en lagstiftning, hvilken ginge ut från den grundsatsen, att man borde söka afhjälpa alla sådana oegentligheter i förhållandet mellan kommunerna, skulle innebära ett mycket vidtutseende företag. I regel torde ock dylika olägenheter åtminstone i någon mån motsvaras af fördelar för kommunerna eller medlemmar af desamma. Hvad nu föreliggande fall vidkommer, lär det sålunda kunna antagas, att de personer, till hvilka barn öfverlämnas för vård, i allmänhet hafva någon ekonomisk vinst häraf, enär eljest säkerligen större svårigheter skulle hafva visat sig att finna personer, villiga att mottaga sådant uppdrag. I stort sedt torde ock olägenheterna kommunerna emellan till väsentlig del utjämnas utan lagstiftningens ingripande. Om i förevarande afseende vissa landskommuner få bära en ökad utgift, har å andra sidan landsbygden ofta nog gagn af anstalter, som städerna bekosta. Visserligen är det gifvet, att dessa förhållanden långt ifrån alltid uppväga hvarandra i hvarje särskildt fall, utan att en del kommuner få för andra kommuners skull bära större tunga, än som motsvaras af de fördelar, de af dem åtnjuta. Men det anförda lämnar dock en antydning om de svårigheter, som äro förbundna med att afgöra, huruvida och i hvad mån en kommun kan hafva rättvist anspråk på ersättning för utgifter, hvilka förorsakats af personer, som i ett eller annat afseende stå en annan kommun närmare. Det synes utskottet tvifvelaktigt, om det är vare sig lämpligt eller möjligt att genom lag reglera dessa förhållanden.

Beträffande en af de viktigaste grunderna för motionärens framställ-

ning hyser dessutom utskottet en annan uppfattning än den af honom uttalade. Motionären drager af vissa angifna stadganden i förordningen angående kyrkoböckers förande den slutsatsen, att de utackorderade barnen icke tillhöra den församling, inom hvilken de vistas och hvilken skola de begagna. Denna slutsats torde emellertid icke vara riktig. Då 14 § i nämnda förordning föreskrifver, att fosterbarn från annan församling, utackorderade eller utlämnade för vård från barnhus, fattigvårdsstyrelse, annan myndighet eller enskild person, skola, åtföljda af utflyttningsbetyg, upptagas i inflyttningsboken såsom inflyttade, jämte det de i församlingsboken antecknas under fosterföräldrarna, följer häraf enligt utskottets mening, att sådana barn genom inflyttningen blifva medlemmar af, om de också ej erhålla hemortsrätt i, den församling, fosterföräldrarna tillhöra. Därest man icke vill göra ett afsteg från den hittills gällande grundsatsen, att alla barn, som tillhöra en församling, skola hafva rätt till kostnadsfri skolundervisning inom densamma, ett afsteg, hvilket synes utskottet föga tilltalande, kan alltså den af motionären föreslagna bestämmelsen icke genomföras, med mindre berörda stadgande i kyrkoskrifningsförordningen samtidigt underkastas en motsvarande förändring. Det kan för öfrigt dragas i tvifvelsmål, huruvida icke, äfven om ifrågavarande barns kyrkoskrifningsort blefve en annan, det skulle strida mot hvad i andra liknande fall gäller, om församling tillerkändes rätt att fordra afgifter för barnens skolundervisning. Med hänsyn till vanartadt eller i sedligt afseende försummadt barn, som omhändertagits af barnavårdsnämnd, föreslogs i proposition vid nästlidet års riksdag, att, om det fattigvårdssamhälle, där barnet hade hemortsrätt, icke sammanföle med det skoldistrikt, inom hvilket barnet vistades, kostnaderna för barnets uppfostran skulle delas mellan fattigvårdssamhället och skoldistriktet; och anförde vederbörande departementschef härom, att skoldistriktet hade att ansvara för de kostnader, hvilka kunde anses påkallade af ett barns undervisning och omvårdnad i psykiskt hänseende, medan vederbörande fattigvårdssamhälle borde bära de kostnader, hvilka närmast kunde betecknas såsom utgifter för barnets lekamliga underhåll. Nämnda anordning, hvilken af Riksdagen godkändes och enligt lag den 13 juni 1902 numera äger tillämpning, har, såsom departementschefen vidare framhöll, motsvarighet äfven i vissa bestämmelser om kostnaderna för döfstumskoleväsendet och blindundervisningen.

I fråga om detaljerna i det af motionären föreslagna stadgandet vill utskottet erinra, att, om sådan skolafgift skulle anses böra förekomma, det föreslagna beloppet af 15 kronor i allt fall knappast skulle, annat än undan-

tagsvis, motsvara det med afgiften åsyftade ändamålet, samt att tillräcklig anledning ej torde finnas till meddelande af föreskrift därom, att viss del af afgiften skulle tillfalla vederbörande skollärare.

På sålunda anförda skäl får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 februari 1903.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Herrar *Hedenstierna*, *Sörensson* och *Waldenström* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
